

Promítání záběrů z povstání napříč republikou v roce 1945 přilákalo do Armádního muzea Žižkov dosud nejvíce návštěvníků večerních přednášek

9.6.2025 - | Vojenský historický ústav Praha

Plzeň, Přerov, Třebíč, Litomyšl a Třešť. To jsou města, kam se na dalším podvečeru s filmy ze sbírky Vojenského historického ústavu Praha, alespoň obrazně, přeneslo více než 50 účastníků filmového podvečera v Armádním muzeu Žižkov. Průvodci jim byli kurátor filmové sbírky Milan Hrubý a historik Tomáš Jakl. Celá projekce byla tento večer složena z němých filmů, což kladlo zvýšené nároky jak na pozornost diváků, tak na oba průvodce večerem.

Plzeň

První projekce představila amatérské filmové záběry z Plzně z prvních dní po osvobození 6. května 1945. Na plátně diváci mohli sledovat přesuny nejrůznějších typů vozidel americké 2. pěší a 16. obrněné divize ve městě, i jeden ze slavnostních koncertů orchestru 2. pěší divize po osvobození Plzně. K vidění byly i unikátní záběry do zázemí Američanů, například z přípravy jídla pro mužstvo i jeho konzumaci a práci černošských vojáků vojenské prádelny.

Přerov

Druhou projekcí se diváci vrátili v čase poněkud zpět, do 1. května 1945, kdy mohli sledovat záběry z prvního hromadného vojenského vystoupení proti okupantům v českých zemích. Záběry byly pořízeny dopoledne 1. května a zachycují sročení obyvatel na náměstí T. G. Masaryka, zajaté německé vojáky a ukořistěné automobily, dělostřelecké tahače a dokonce polní houfnice. „V Přerově padlo v boji s německou posádkou 32 povstalců. Několik desítek osob bylo zatčeno a 21 z nich popraveno v Olomouci,“ vysvětloval u záběrů z moravského města historik Tomáš Jakl, který se povstáními v květnu 1945 zabývá. Jeho doménou je zejména Pražské povstání (přečtěte si reportáže z vycházek po stopách Pražského povstání).

Po unikátních záběrech Přerovského povstání následovaly dokonce dva záběry německých hlídek v ulicích, pořízené po znovudobytí města německými ozbrojenými složkami večer 1. května a záběry na trosky přerovských mostů přes Bečvu, které Německá armáda vyhodila do povětří při svém odchodu z města ráno 8. května. Poté následovaly záběry příchodu jednotek Rudé armády a 1. čs. armádního sboru v SSSR. Film představil i amerického pilota Frederica Hughese, sestřeleného poblíž města v prosinci 1944, a české vlastence, kteří ho ukrývali až do konce války. Film zakončily záběry posledního rozloučení s oběťmi povstání 14. května 1945.

Třebíč

Město Třebíč se na počátku května 1945 nacházelo v bezprostřední blízkosti fronty. Velké množství německých vojáků ve městě znemožnilo vypuknutí povstání. Záběry z Třebíče tak začínají až

příjezdem Rudé armády 9. května. Mimo jiné je zde zachycena sovětská jednotka vyzbrojená 37mm protiletadlovými kanony vz. 1939 (61-K), která poblíž Vltavínské ulice oslavuje konec války.

Litomyšl

Také v Litomyšli se počátkem května 1945 nacházela silná německá posádka, proto ve městě, na rozdíl od obcí v okolí, povstání nevypuklo. Projekce představila amatérský dokumentární film Jana Hendrycha o osvobození Litomyšle, který autor nazval . Podařilo se mu v něm zachytit již ústup frontových jednotek německé armády přes město 8. a ráno 9. května a následný příjezd Rudé armády. Na unikátních záběrech je zaznamenána i málo vídaná sovětská technika (ISU-122S) a také tanky T-34-85 z 1. čs. samostatné tankové brigády v SSSR, z nichž tři den poté dojely do Prahy.

Na dalších záběrech bylo vidět vítání prezidentského vlaku s Edvardem Benešem, který se 16. května 1945 po šesti letech vracel z exilu do Prahy. Na záběrech je zachycena zastávka bouřlivě vítaného prezidentova vlaku v České Třebové.

Třešť a nechvalně známá Herta Kašparová

Posledním představeným filmem byl amatérský dokumentární film pana Potěšila. Stejně jako film je i tento opatřen mezititulky. Povstání v Třešti vypuklo 5. května. Třešťští následovali příkladu Prahy, chopili se zbraní a osvobodili město. O dva dny později, 7. května, přijely do města německé jednotky, které povstání tvrdě potlačily, zatkly 70 třešťských občanů a 33 z nich popravily. Minimálně 10 z nich poslala na smrt Herta Kašparová, místní dívka, která ukázala na spolužáky a sousedy, kteří se předtím zapojili do povstání. Herta Kašparová odešla s německými vojsky a žila pak v Gmündu. Po válce byla vypátrána, zatčena a 13. září 1946 v Třešti veřejně popravena.

Na závěr diváci zhlédli sekvence z pohřbu 11 bojovníků, kteří padli při bojích v Třešti, následované drastickými záběry z exhumace popravených obyvatel, která proběhla 12. května 1945. Film končí záběry pohřbu exhumovaných obětí.

Přijďte na další přednášky v Armádním muzeu Žižkov:

Úterý 10. června v 18 hod- PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA - *cyklus přednášek Československá „větší válka“*. Československo na strategické mapě Evropy let 1918-1921 a poválečné konflikty. přednáší: Mgr. Michal Cáp a PhDr. Karel Straka, Ph.D.

26. června 2025 v 18 hod - Komentované filmy ze Sbírek VHÚ Praha: **Československá armáda 1945-1948 v tvorbě Vojenského filmového a fotografického ústavu.**
Přednáší: Mgr. Jan Šach a Mgr. Michal Cáp

Od pondělí 30. června do čtvrtka 3. července 2025 - pořádáme akci Letní škola pro seniory - "Znovu do zbraně, ale s kávou." Účastníci si vyslechnou přednášky našich historiků, zažijí komentované prohlídky i debaty u kafe. Více informací ZDE

Pro rezervaci místa na uvedených akcích, prosím, pište: rezervaceakce@vhu.cz

<https://www.vhu.cz/promitani-zaberu-z-povstani-napric-republikou-v-roce-1945-prilakalo-do-armadni-ho-muzea-zizkov-dosud-nejvice-navstevniku-vecernich-prednasek>